

Saga i Mellomsbekken i Folldalen

Intervju og foto: Amund Spangen

I 1992 fikk Folldal Bygdetun den vassdrevne saga i Mellomsbekken av Ola Andersen som gave. Han forteller om saga:

Oss kjøfte saga i 1953, og da var ho alldeles til nedfalls, så oss begynte nå å bygge ho upp att, eg og 'n far. Det var 'n Martin Røsten som hadde ho før. E trur han dreiv på til i åtte - niogfjor, e, og da hadde han hatt saga lenge. Men det hadde vori sag her før hass tid au, heilt frå 1880-årom.

Saga, slik ho står i dag, er ikkje så gammal. Oss sette upp att huset i triogfemti, for det huset som sto var dårleg og vart nedravin, men det såg ut omtrent slik som oss bygde det upp att. Ke tid det gamle saghuset kunne ha vorti uppsett, det veit e ikkje.

Det var vøldsømt mye timmer han skar på saga 'n Martin Røsten. Det var mest berre denne saga i Mellomsbekken som gjekk i Følldala, og så var det saga på Verket, - men Verketssaga skar nå mesta berre åt Verket. Og så var det ei sag 'n Martin Øyen hadde burti Atndala. Fleire sager var det fil nesten ikkje, og her vart det skore åt mesta heile dala. Det var for det meste åt gardan 'n Martin Røsten skar. Oss skar bord og plank og slikt, men 'n Martin Røsten skar nå ke det var for no, både boks og alt mogleg. Det kunne vera han skar lite spon óg. Det var mange som hadde spontak.

Han far hadde arbeid på Verket, men han slutta i åtte- eller niogfjor. Sia dreiv 'n berre heime, - med sagen og lite med garda.

Etter at 'n far vart burte gjekk det mange år som saga ikkje var i drift i det heile tatt. E gjekk på Verket, og det gjekk mange år det ikkje vart skori no. Nå har e litt å drive med som pensjonist, - det er vesentlig spon e skjær, og til stadigheit er det ting som må haldes i orden, og det er mange som er interessert i å få sjå. E skjær ikkje spon berre for å vise døm som kjem, - levering av spon har e óg.

Det er e og 'n far som fekk i stand sagbenken her. Og mye tå dessi reimskivan e har burtover, det er reimskiver som har vori på taubanen, og som e har fått frå Verket. Lås te reimer er omtrent omogleg å få tak i lenger.

Sponsaga er det berre en 10 års tid sia oss fekk ti. Det var ei gammal sponsag her i Mellomsbekken, men alt var heilt uppråtna, så oss reiv det nå berre ned. E fekk lyst til å bygge upp att ei, og sponsaga eg har her nå, det er ei gammal ei som e fekk frå Verket. Verket skar spon døm óg, for det var brukt mye spontak der uppå.

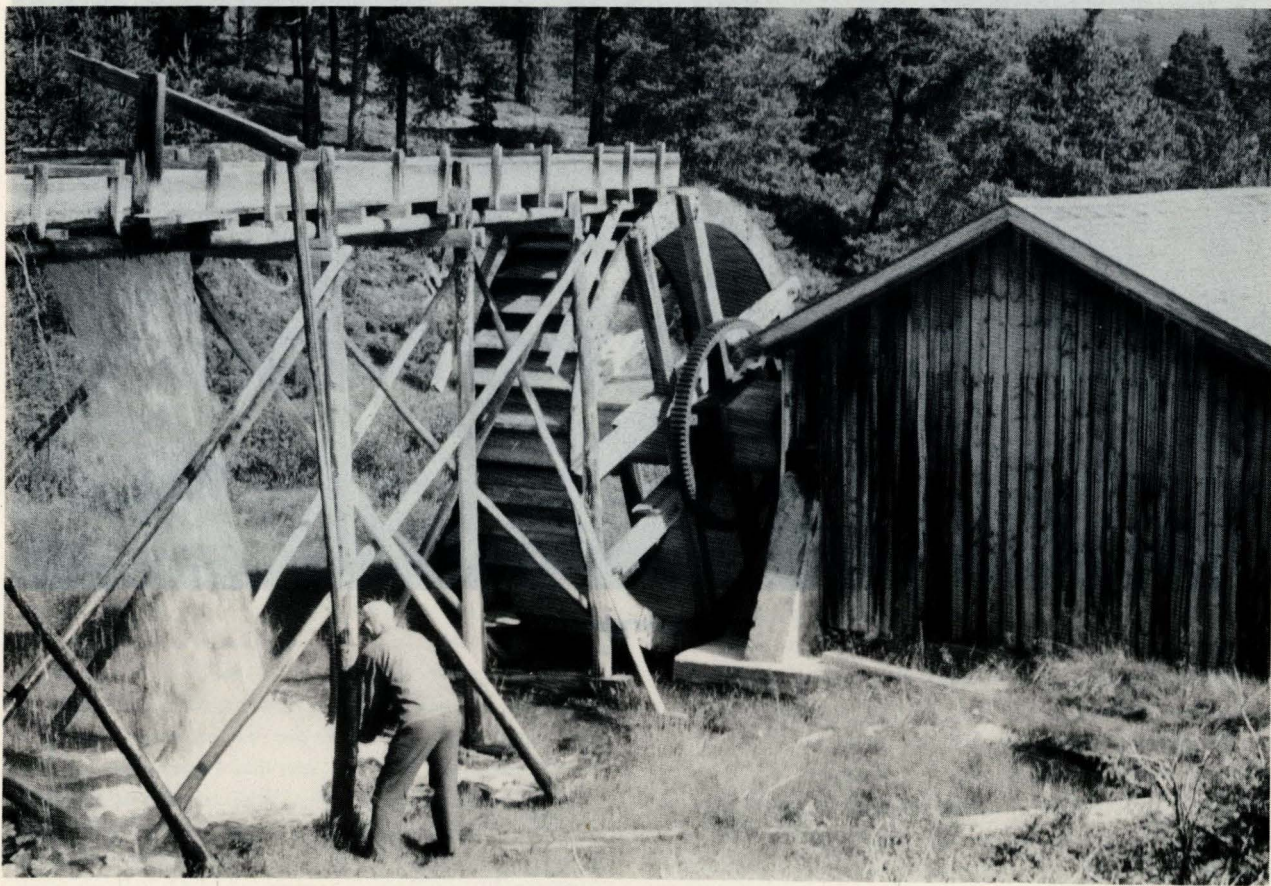
Det var vel 'n Martin Røsten som skaffa vasshjulet, for det var i hass tid, i 1916, at det kom hit. Det har stått i eit gammalt gruvhol uppi Tron.

Grøfta oppover til inntaket i bekken vart eigentleg ikkje grove åt no sagbruk, men før at døm skulle prøve å få tel vatning på jordan sine, nedover på Støen og Lillekroken og der nedover. Da døm hadde fått grove ut grøfta, så kom ikkje vatnet fram, skulle det vise seg, for grunnen var slik nedover her at det vart burte før det kom nedpå jordan. Grøfta går videre

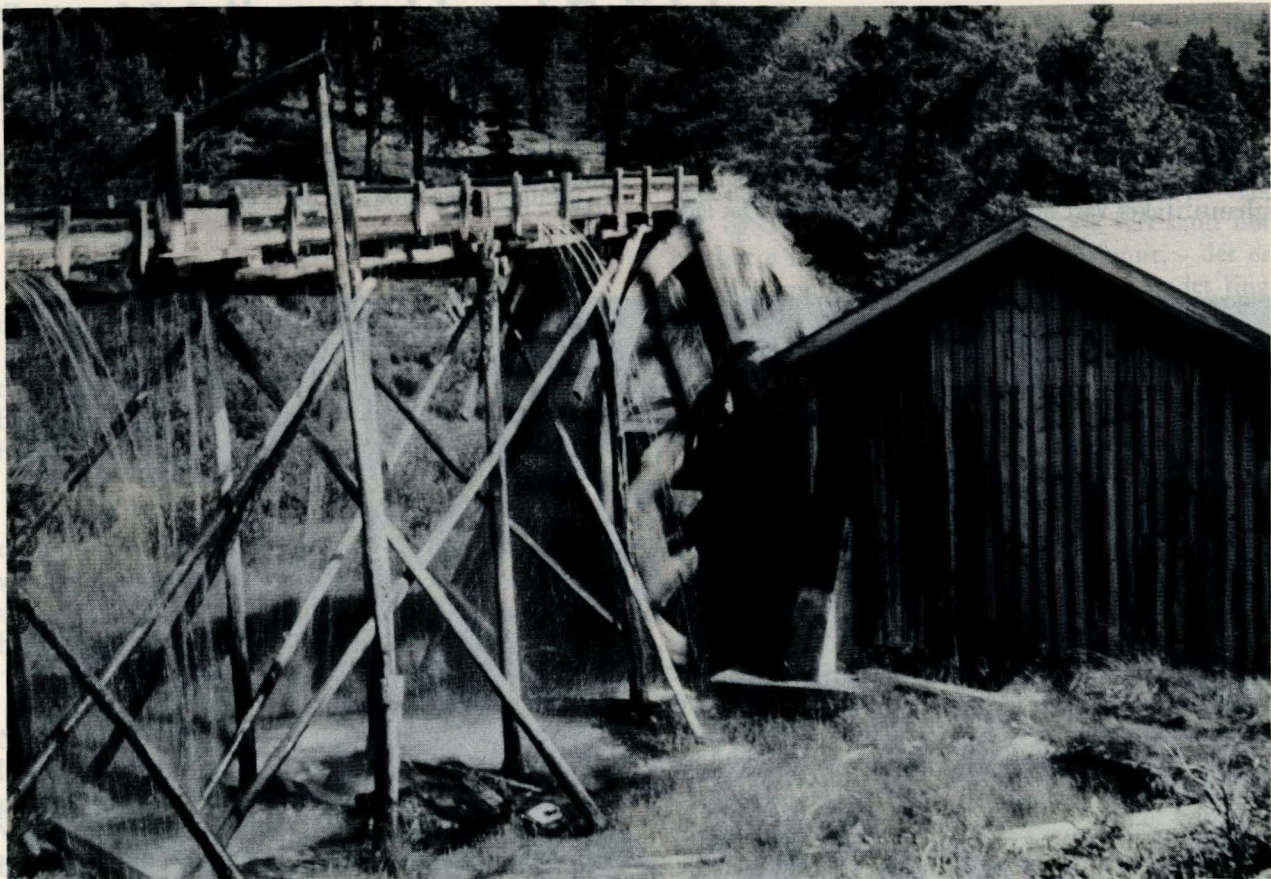
langt nedover frå saga, men ho er så attvuksen at det er berre så vidt 'n ser ho. Det var nå langt burtimot en kilometer iællfæll døm hadde grovi upp.

Ein har prøvd å halde saga så nuenlunde ved like. Taket gjekk klart, men ellesen så står nå alt som i tri ogfemti. Taket vart berre som ein sil tel slutt. Det låg

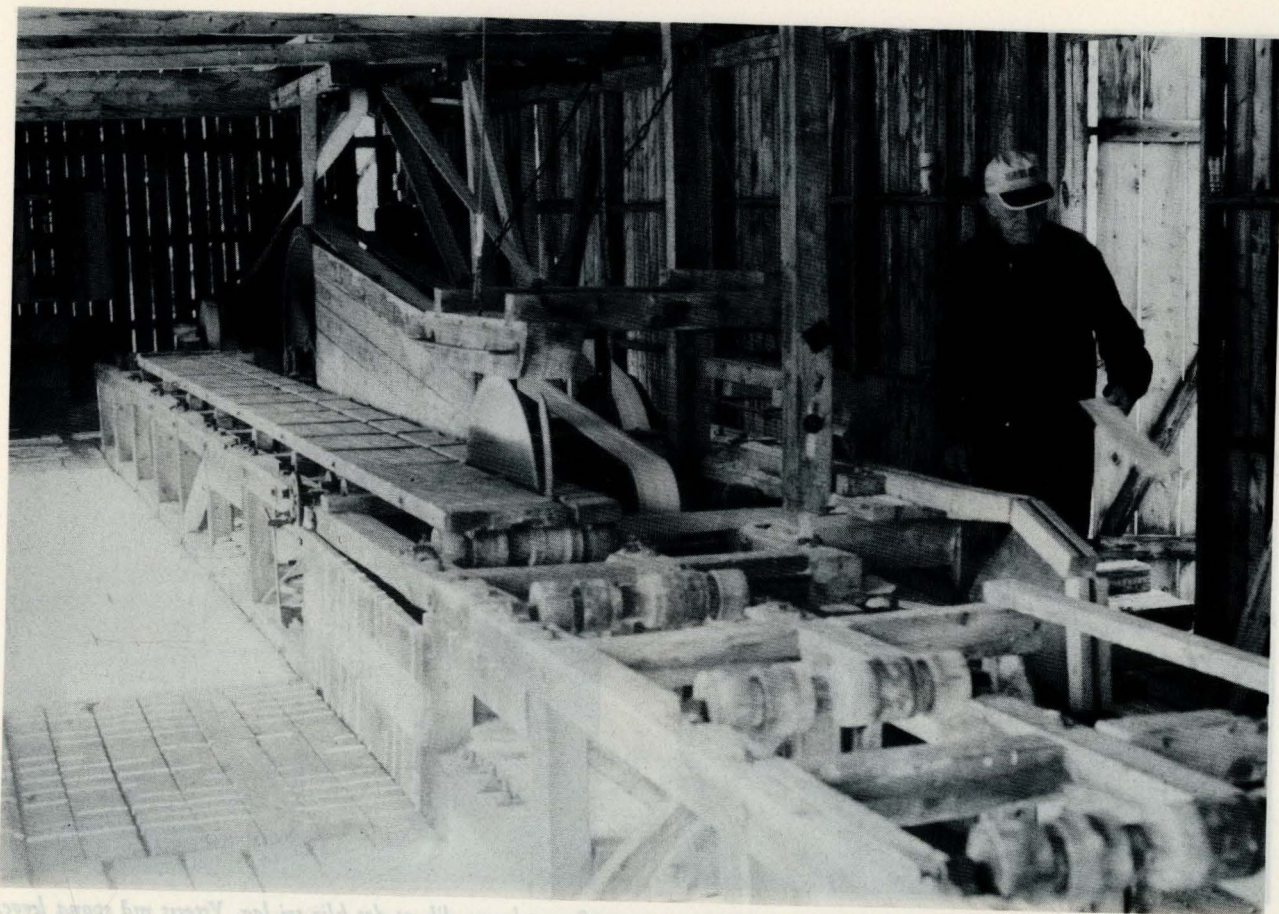
i mange år, det gamle taket, enda det ikkje var impregnert hell noen verdens ting. I nittenfire hell femogsjutti laga oss ny renngang, for da hadde den gamle renngangen vorti så otett og dårleg. Nå er saga i god stand, og ho er fullt brukbar. Det er fil ikkje mange att tå desse vassdrevne sagan.

Avløpet i renngangen stenges, og vatnet ledes burt på vasshjulet.

Vasshjulet går rundt.

Saga er i gang.

spikert i kver spor.
 neste av og så spikert i de sønne. Til sammen blir det fire
 halve tann spiker. I det neste steg spikert det en spiker i den
 halv part og det med fire. Samt med bruket en en halv sam
 blir part og det med fire. En kan bruke fire hull for tann umlag. Det
 prike nedover. En kan bruke fire hull for tann umlag. Det
 for du legg ned når du legg på spikert. Men spikert med
 skal være nedover. Det blir det samme for et tann av spo-
 rane. Så det blir det en lag. Den spikerte ender på spor

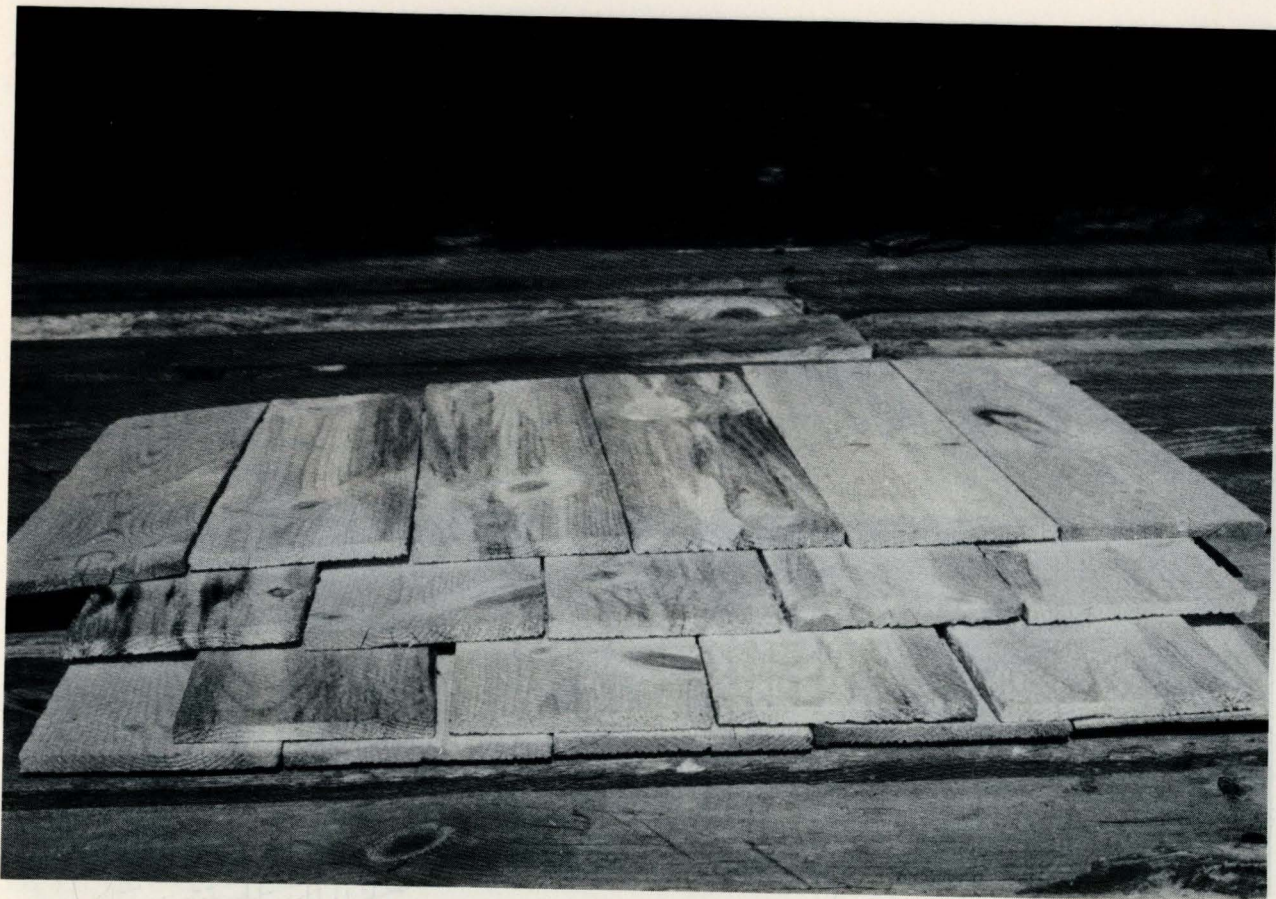
På hvert på sporane er det ett tann som bruket
 som når i partene umlag at bruket - en to - tre millimeter.
 for. En legg sporuboden helt inn på hvert bak og så blir 'n'
 ligger' inn på tann partene. Så er når en spiker en spor.
 blir den spikerte i den ene hull i den andre enden. Spor-
 kuboden er ett og en halv tann part. Så det blir sporane.
 Når en spiker spor, må en bruke sin kuboden for tannpart.
 spor. Det er for at den skal bli mest mogleg jevnt. Spiker en
 for lange for en tann. Det blir sporuboden for spiker i den ene
 enden.

På kjæet på sponsga er det slått gjennom hardvedknotter som står i passeleg avstand åt bladet, - ein to - tri millimeter. Ein legg sponkabben heilt innåt kjæet bak, og så blir 'n liggan' innåt knotten frammate, slik at når ein skjær ei spon, blir den tjukkare i den eine hell i den andre enden. Sponkabben er tri og ein halv tumme brei, så så brei blir spona. Når ein skjær spon, må ein helst snu kubben for treakvar spon. Det er for at døm skal bli mest mogleg jemn. Skjær ein for lenge frå ei side, blir sponkubben for tjukk i den eine enden.

Spona legges slik at det blir tri lag. Ytterst må spona legges jemnt, så der blir det to lag. Den tjukkaste enden på spona skal vende nedover. Det blir det sammå ke for ei side av spona du legg ned når du legg ho på taket. Men tjukkenden må peike nedover. En kan bruke fire hell fem tums umslag. Det blir penest og best med fire. Som mal bruker en et bord som har den bredda en vil ha. Spona festes til taket med en og ein halv tums spiker. I den neste floa spikres det en spiker, i den neste to, og så en spiker i de øvrige. Til sammen blir det fire spiker i kvar spon.

Spontaket blir tridobbelt.

Museumsenteret på Ramsmoen, prosjektert nytt museumsbygg, rekonstruksjon av dagens stall, midt i bildet, nytt verksted til høyre.

INNLEDNING

Dette er årsmeldinga for fellesorganet *Musea i Nord-Ostlandet*, altså det som utføres fra Museumsenteret Ramsmoen. Vi har også tatt med noen glimt fra de enkelte museas virksomhet. Men for å få full oversikt over museumsaktiviteten i NØ må en også lese årsmeldingene for de enkelte musea. Bakgrunnen i årsmeldingene er tatt med statistikk over det totale omfanget av museums- og kulturvernarbeidet, som tydelig viser at mange bekker små blir ei stor å. Regionenes museer består nå av 120 hus og ca. 20.000 gjenstander. De største friluftsmusea er Madshaugen og Norsk

På kjøtt på sponer. Saghuset har tak tekt med eigeproduisert spon. Blir spona impregnert, ligg et slikt tak i 50 år. må spona legges som står i passeleg aumand åt bladet, - ein to - tri millimeter. Ein legg sponkubben heilt innåt kjøtt bak, og så blir 'n liggan' innåt knotten frammate, slik at når ein skjær ei spon, blir den tjukkare i den eine hell i den andre enden. Sponkubben er tri og ein halv tumme brei, så så brei blir spona. Når ein skjær spon, må ein helst må kubben for trekkvar spon. Det er for at dam skal bli mest mogleg jenn. Skjær ein for lenge frå ei side, blir sponkubben for tjukt i den eine enden.

Blir spona impregnert, ligg et slikt tak i 50 år. må spona legges jennit, så det blir det ut lag. Den tjukkaste enden på spona skal vende nedover. Det blir det såmmå ke for ei side av spona du legg ned når du legg ho på taker. Men tjukkenden må prikke nedover. En kan bruke fire hell fem tumms umslag. Det blir penest og best med fire. Som mål bruker en ei bord som har den breidda en vil ha. Spona festes til taker med en og en halv tumms spiker. I den neste floa spikres det en spiker, i den neste to, og så en spiker i de øvrige. Til sammen blir det fire spiker i kvart spon.